

СКОРОТЕЧА.

(*Courier.*)

Число 26.

Неделя 4 Априла 1843.

Год. II.

ПРОЛЕЋЕ.

Одкрани се съ земногъ круга
Седе зиме студенъ ледъ;

Шарно полъ цветногъ луга
Прекужило мразный вредъ.

Природе в покровъ бледый
Пос'о рументъ, зеленъ цвѣтъ;

Усануо низкой доли
Растопіо с' снежный сметъ.

Брзе пѣжни ластавчиѣи
Изъ дальности у новъ свѣтъ;

Цврчна шева летньома пѣсмомъ
Покушава неукъ летъ.

Пастыръ чарной у горици
Понавлюе свирке гласъ;

Красногласномъ фруде пѣвкомъ
Радо слави жиѣа часъ.

Светъ с' подиже изъ мртвила
Преоблачи с' у новъ видъ!

Природа се поновила
Оста зими црный стидъ. —

Струе груди прерадосно
Свудъ се чуе пѣвка гласъ;

Свудъ се ори громкимъ вомъ
И честита с' весне часъ.

По равница ниче среѣно
Плодне весне дичный класъ;

По узвис'ма шири с' гордо
Листнатога кедра стасъ. —

Устай Србе роде милый!

Успореди вѣшту грудь,
Некъ ти струе Арфе гласъ,
Некъ с' прослави творца трудъ.

У Оросламошу. Димитрій Арнотъ
Богословъ.

КРИТИКА У ПИСМУ.

(конецъ)

Са „ый“ пишуѣи овакове речи грешимо зато:

а) Што су Сърбљи у њима веѣ тъ изоставили и од „краснѣи“ произвели у говору „красн'и (безъ тъ); а од“ б'ити-б'ити, од б'или-б'или, од д'им-д'им, од б'икъ-б'ик, од б'иволь-(буивол-бујвол)-б'ивоб, од коб'ила-коб'ила, од с'иръ-с'ир', а од с'инъ-(или као што се сад пише сынъ)-с'ин' (с'ин'). *) Из овог види се, да су јеровски гласови у оваковим речма у сърпскоме језику сасвим изчезнули; међер и у писму нису од потребе! Разлика пак у једнаким речма, ако није у природи језика основана, нетреба ни у писму да буде стварежна (художествена); а гди је природна у говору разлика постављена, ту се таква и у писму употребити може н. п. познати- kennen.

*) Ови апострофиѣи зато су постављени, да се зна да је овде гласъ тъ изостављен у говору, које тако и у писму долази да се изостави.

и познатый- befannt; разлика је у слову а, које се у овој последњој речи продужује, дакле се потOME продуживану може а означити: познати, позната, познато; обични пакъ окончај „ый“ неправи у природном ове речи изговору никакове разлике, но само у писму, кога је опредељај, да буде више језичноме изражавању у помоћи, неголи ђутљаивоме разазнавању и избирању речнога значења. Јербо обично „тый“ чита се као и „ти“; тако са стварежним означавањем овим читању није ништа поможено, нити ый у читању може свакога опоменути, да у истој речи а продужи; ајде ако би и то рекли да у тој речи као показује, али шта ћемо у речи „богатый“? јели а продужено зато, што је ый на крају? Никако! по изговору овде је а кратко „богати“; дакле у говору и читању ый ништа нам непомаже, него нам још у писму смета и замета даје. — Тако исто: предузети поса, може имати два смисла, кои се тек по изговору разазнају; а обични окончај „тый“ неозначава уву и разуму никакве разлике; око пак и обичај не може свакоме у читању помоћи; нити „тый“ предузетый може означити, да се у горе наведеној речи слово е чита као е; предузети поса- *übernommene Arbeit*; а окончај опет „ти“ (предузети) да му јави, да се исто е као е (предузети) чита (у другоме смислу). Јели дакле са „ый“ што год поможено? Готово ништа! Но кад се пише природно, то јест оригинално као што је у језику скројено: предузети поса, предузета реч, предузето писмо, и предузети поса, реч, писмо; онда смо са писањем управо на своме месту, као што треба.

б) Ми треба да имамо правац, по коме да себе у писању управљамо, а то је само једини језик народни; ако њиме пишемо, онда из њега правила слободно водити можемо, непознато и необично

са познатим и обичним паметно сравњујући. Но јели то путац правац, по коме се погдиком књигописци управљају, пишући женске и средње речи српски, а мушке опет славенски (кварежно трећег корака)? Можели се то по правој аналогни језика допустити? Ако ћемо мушки пол писати (кварежно) славенски н. п. красный, слаткий; то следује, да и остала два пола (женски и средњи) пишемо славенски н. п. красная, красное; слаткая, слаткое! Но како што ово двоје није српски (него славенски); тако није ни оно прво са ый; а како није српски, то против створа и природе језика нашега неразумно радимо, и буда-ласто без нужде грешимо! То је већ последње, или рећи нека ревност без разума, кад се силом упишемо, да са слови означимо, и какве су речи, и откуда су дошле, и шта значе, и како и мајсторски (стварежно) писати ваља?! Ово је потреба, коју бесполица измишљава, а сујеверје радо прима, и задържава“.

А. Д.

СТО РОЂЕНЕ БРАЋЕ.

Србска народна преповедка.

(продуженије)

Јанко јој срдечно захвали и оде у замакъ. Овде чародџио преда суде цуне вина, овай вино преда матери и запыта ѿ; „Шта садъ нашемъ робу чинити ваља“? Ты знашъ, започе аветъ „да ѿ по смрти могъ мужа, драгий каменъ изъ прстена изгублѣнъ. Онъ дакле нека намъ га донесе“. На то се чародџио обрати Јанку съ речма: „Драгий каменъ мов матери, пао ѿ у море и една га ѿ риба прогутала. Иди дакле на дно морско, увати рибу, узми драгий каменъ, и сутра мојој матери донеси. Ако ово учинишъ добыћешъ

У слободу, ако не, главу ћешъ изгубити“.

Брзо Янко својой избавительници поити, у сладкой надежди, да ће му она и за садъ помоћи, и сотимъ робства и саме смрти избавити: но онъ се яко уплаши, кадъ види, да се нѣгова избавительница, при нѣговомъ казиваню препала была. Но опетъ га утеши съ речма: Не плаши се! Истина, да ти то испунити не могу; но опетъ има едно средство, коє те одъ смрти избавити може“. „Ков є то средство“? запыта Янко. „Да ми твою руку дашъ, пакъ да са мноѣмъ бегашъ“ одговори девойка. Али пре него што овай коракъ учинимо, треба да ти нешто саобштимъ. „Я самъ пасторче оне маторе куге, име ми є Мила. Мени є отацъ мой по смрти велико благо оставіо, коє ми текъ онда припасти може, ако ми Богъ тебе за супруга поклони. Али моя проклета маїя, гледи да свезу између насъ двоє упропасти, и све моє благо своѣмъ сыну да остави; зато є мене и претаяла, кадъ є твой отацъ съ браѣмомъ твоіомъ быо; и они 99 девойка све су туђе, коє є она своіомъ чародѣйскомъ силомъ присвоила. Зато, да не бы насъ двоє сѣдинѣни были, гледала є, да тебе зароби, и таке послове да ти наметне, подъ коима бы клонути морао. — Драгій каменъ зато ти дати не могу; врь ми є онъ даръ одъ отца могъ, кои ме одъ сваке напасти храни, и кои самъ я риби єдной морской, коя мени само служи, дала да прогута. А ты си зато ту заповесть добыо, да у случаю, ако драгій каменъ не донесешъ, погинешъ, у случаю пакъ, ако бы га задобыо, онда бы я вечита робиня кодъ нѣ остати морала, и тако ће моє цело добро нѣнъ сынъ задобыти. — Садъ ми дакле кажи, шта мыслишъ: или да одаѣде побегнемо, или да главу ты изгубишъ, а мене у вечито робство бацишъ“! —

Янко садъ Милу за руку узме и ре-

че: „Я самъ найсрећнии човекъ овога света, кадъ тебе, мою избавительницу, за супруга добыти могу“. — „Дакле нек' намъ време не пролази“ рече она и єданъ штапъ извади, удари о землю и у томъ часу была су два коня предъ њима сасвимъ оседлана. Обоє садъ на конѣ седну и узму путь предъ себе. — По краткомъ времену рече Мила Янку: „Осврни се и погледай, не иде л' когодъ за нама? „Янко се окрене и рече“: Ништа друго не видимъ, до єдногъ црногъ облака, кои низко за нама лети. „О! то є онай проклетыи чародѣй“ рече Мила. Узє брзо єданъ чешаль и баѣи га за собомъ, и у томъ часу густа шума за њима се створи. Они садъ подуже времена безбрижно яшине; ал' се и опетъ облакъ црний изъ густе шуме появи, и кадъ већ близу њи бѣше, онда Мила рече: „Садъ ћеду се наши конѣи у єдну велику њиву претворити, на коіой ће зрело жито быти, мы ћемо пакъ жетоици быти. Ако тебе запыта чародѣй, вси л' какву девойку са човекомъ яшећу видео, кажи му да вси, али да су овуда прошли іоштъ пре, него што си ты ово узорао, и отишли своімъ путемъ. —

(конацъ слѣдує)

В Ъ С Т И.

Пешта. 29 Марта. У данашнѣмъ Пештанске варшеје собранію за Допутирце државногъ собора єднодушно су избрани: Графъ Радаѣ Гедеонъ и Сенткиральїи Морнцъ, другїи вицишпанъ. После избора говорила су оба славна мужа слово, у коѣмъ су се изяснили, да ће они на државномъ собору само оно радити, што имъ буде одъ варшеје наложено да раде. — Мы имъ срећавъ исходъ [у њіовымъ намерама желимо, коє имъ свакии верный сынъ отечества желити мора, ако се само њине намере тамо клоне, да сви они, кои су за спасєніє отечества крвь свою сложно проливали, и садъ благодеть мира и покоя слободно у Унгаріи уживаю.

Изъ Фрушке Горе. Нашъ общеплюблѣный, седвиномъ украшенный стараць Пречест. Г. Дмитрій Крестийъ Архіандритъ Монастира Крушедолскогъ 11-огъ Марта у вече, у 81 години славногъ живота свогъ преселіо се у вечность, а 14 истогъ месеца велелѣпно е погребенъ. Пречест. ГГ. А. Е. М. Дворяни, ГГ. Настоятели свію Фрушкогорски монастира, свакиі са свој 2 Бромонаха дошли су, да последно дужность покойнику отдаду, а топлимъ сузама гробъ му оросе. Пречест. Г. Г. Еротеј Мутибариѣ Гргетежкій и Пахомій Јовановиѣ Шишатовачкій Архіандритъ, обонца на славу Православія нашегъ, у смотренію пѣнія црковногъ особито искусна и вешти, опедали су покойника нашегъ; а Преч. Г. Прокопій Івачовиѣ А. Е. М. Протосиגעлъ надгробно е слово говоріо съ особитимъ краснорѣчіемъ, у кратко све черте живота славногъ старца наведеѣи. *) Изъ целе околине стекшиі се народъ горке е сузе за покойникомъ ронио, гледиѣи предъ собомъ ладно, безчувствено тѣло онога старине, кон е своіомъ кротостію и смиреніемъ, своимъ благимъ и мудрымъ советима свакога за живота на путъ добродѣтели упуѣивао и при првомъ погледу, као светина свакомъ Србину страхъ религіозный у срдце уливао! Онъ е занста праве черте едногъ Духовногъ Пастыра непрестано до смрти на себи носіо. Зато бы одъ велике важности было, кадъ бы намъ кон Србинъ, кон е изъ ближе дѣла Нѣгова пратио, све черте нѣговогъ живота, нѣгова дѣла и предіріятя обширно описало. — Смртъ покойника овогъ оплакуе цео Србскій Родъ, а особито Г. Дмитрій Вельковъ Ц. К. Фаб. агентъ. Вечна му память! и лака му црна земля!!

ПУТЬ ПО СВЕТУ.

(Лађе). У почетку су люди на балванима пловили, ков су еданъ за другогъ привезали, на подобіе садашњи славова. Затимъ дебела дрва да-

*) Ово надгробно Слово веѣ се у печатњи налази и скоримъ ће светъ угледати.

били и чупове правили. Мало касніе плели су чамце одъ врбова пруѣа и обшивали учинѣномъ кожомъ. Финикияни су чамце одъ дасака правили. Године 2703 пловіо е Данаусъ сынъ Белуса изъ Египта у Грецію. У време Елисавете почели су художници лађе у веѣе совршенство приводити, и данасъ чудеса паропловна дѣйствую. —

Восакъ печатный изобрѣтенъ е у Шпаниі 1550. Найстаріи документъ, на комъ печать ударенъ стон, показуе 1553 годину- 1560 г. почело се и црнымъ воскомъ печатити.

Дуванъ е шпанскомъ Монаху Роману Пане 1496 у Доминго, у Провинци Табаго, познатъ. Отъ тудъ е одма у Европу прешао. Лѣта 1560 преселіо се изъ Португаліе у Французску. Год 1565 почели су Лѣкари у ботаническомъ врту дуванъ садити. Енглезі су 1565 почели пушити, а бурмутъ е у Холландіи 1648 свою Фабрику добыо.

Чокерлянъ.

СМЕШИЦЕ.

(Отечески совѣтъ отходеѣемъ сыну). Иди, говораше отаць своѣмъ отлазеѣемъ сыну, иди у широкой светъ, новаца не могу ти дати, али кратку и знамениту науку: тко до двадесете године ништа ніе научіо, до тридесете ништа постигао, де четрдесете ништа стекао, тай нити ће што научити, ни постићи, ни стећи.

(Сравненіе едногъ осуѣеника). Пре него што ће се воинство енглеско изъ Французске кренути, буде солдатъ еданъ, кон е французкогъ земледѣлца поробио и убио, на смртъ осуѣенъ. На мѣсту погубленія викаше онъ изъ гласа; Пытаѣе Богъ Херцога Великтона, кон са мноѣмъ овако поступа. Я самъ на нѣгову заповестъ више отъ двадесетъ Француза убио, и нѣму е мило было, што се нѣговой команди повинuemъ; а садъ, кадъ е мени воля дошла само едногъ Француза да убиемъ, дае ме вешати.

Чокерлянъ.

Издаватель Димитрій Јовановиѣ. (Bastei Gasse Nr. 349)